

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра української мови

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри
української мови

Климович С.М.

«28» серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.3.9. ПСИХОЛІНГВІСТИКА

спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)

факультет української філології та журналістики

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма з «Психолінгвістики» для студентів за спеціальністю 035.01 Філологія
(українська мова та література)

Розробники: Климович С.М., доцент, кандидат філологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри української мови
Протокол від. «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри української мови

(підпис)

Климович С.М.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни					
		денна форма навчання					заочна форма навчання
		мед	ред	док	у-а	мед ІС	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03. Гуманітарні науки	Дисципліна вільного вибору студента					
	Спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)						
Модулів – 1		Рік підготовки:					
Змістових модулів – 1		4-й					
Загальна кількість годин – 90		Семестр					
		8-й					
		Лекції					
		16 год.					
		Практичні, семінарські					
		14 год.					
		Лабораторні					
		Самостійна робота					
		60 год.					
		Вид контролю: залік					
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: бакалавр,						

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання – 33% / 67%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Психолінгвістика» — це курс загальнолінгвістичного характеру.

Мета курсу — розкрити психічні процеси, які лежать в основі утворення і сприйняття мови; зрозуміти, як здійснюється вплив на свідомість людини за допомогою мови, чому мова є могутнім засобом управління мовною і немовною поведінкою людини; вивчити особливості розвитку мови та мовлення в онтогенезі.

До основних завдань курсу можна віднести такі: встановлення взаємозв'язку між процесами породження й сприйняття мовлення; характеристика ключових понять психолінгвістики; визначення психологічних та лінгвістичних складових процесів породження, сприйняття та розуміння мовленнєвого висловлювання, що є результатом мовленнєвої діяльності людини; розкриття особливостей розвитку мови та мовлення в онтогенезі; співвідношення психолінгвістики з іншими філологічними і нефілологічними дисциплінами.

Очікувані результати:

- знати основні напрямки розвитку сучасної психолінгвістики;
- розуміти закономірності формування і здійснення мовної діяльності людини;
- володіти нормами і правилами використання знаків мови у мовно-розумовій діяльності;
- знати, яким чином пов'язані мова та мислення;
- розуміти загальні закономірності процесу сприйняття мови;
- знати способи організації тексту;
- уміти користуватися термінологією психолінгвістики та суміжних наук;
- уміти самостійно працювати з мультимовним матеріалом як передумовою можливого прогнозування і вирішення комунікативних конфліктів в міжкультурному спілкуванні;
- уміти застосовувати методики дослідження когнітивно-мовної діяльності.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Психолінгвістика як міждисциплінарна наука. Предмет та об'єкт психолінгвістики. Психолінгвістика як новий когнітивний виток інтегруючих здібностей вербального інтелекту науковців, а також – як реакція на актуальні потреби низки суміжних з нею дисциплін – педагогіки, сугестології, дефектології, медицини, політології, криміналістики та ін. Загальна та часткові психолінгвістики: соціальна психолінгвістика, вікова психолінгвістика (онтопсихолінгвістика), нейролінгвістичне програмування (НЛП), нейропсихолінгвістика, психолінгвокультурологія, психолінгвосинергетика. Основні методологічні принципи психолінгвістики. Конкретно-наукові дослідницькі методи, що використовуються в психолінгвістиці (організаційні, емпіричні, обробні, інтерпретаційні). Зв'язок психолінгвістики з психологією. Психолінгвістика як лінгвістична дисципліна.

Мовленнєва діяльність як специфічний вид діяльності людини. Поняття «мовленнєва діяльність» у психолінгвістиці. Розвиток діяльнісного підходу до трактування психічної сфери людини (психологічна школа Л.С.Виготського). Основні варіанти здійснення мовленнєвої діяльності: процес мовної комунікації та індивідуальна мовленнєво-розумова діяльність, яка реалізується за допомогою внутрішнього мовлення. Структура діяльності за О.О.Леонтьєвим. Основні положення психолінгвістичної теорії мовленнєвої діяльності. Загальна структура мовленнєвої діяльності: 1) мотив, мета, задум, знання; 2) всебічний аналіз ситуації, в якій відбувається або повинна відбуватися діяльність; 3) ухвалення рішення здійснювати або не здійснювати діяльність і вибір оптимальних засобів здійснення діяльності; 4) планування діяльності і передбачення її можливого результату; 5) виконання відповідних дій та операцій; 6) контроль за здійснюваною діяльністю та її корекція; 7) кінцеве порівняння результату діяльності з її задумом. Фази (етапи) мовленнєвої діяльності. Психологічні механізми мовленнєвої діяльності: механізм осмислення, механізм мовної пам'яті, короткочасна оперативна пам'ять.

Види та зміст мовленнєвої діяльності. Говоріння, слухання, письмо і читання як основні види мовленнєвої діяльності. Процес міркування як особливий вид свідомої діяльності людини. Характеристика видів мовленнєвої діяльності за характером мовного спілкування, за спрямованістю здійснюваної людиною мовленнєвої діяльності на сприйняття або видачу мовного повідомлення. Предметний (психологічний) зміст мовленнєвої діяльності. Предмет, засоби, знаряддя, продукт, результат як елементи психологічного змісту умов мовленнєвої діяльності. Операційна структура мовленнєвої діяльності. Навичка як оптимальний якісний рівень виконання дії або операції. Мовна та мовленнєва навичка. Специфічні особливості мовленнєвої діяльності.

Основні способи реалізації мовленнєвої діяльності. Класифікація форм зовнішнього мовлення за характером використовуваних знаків: усне,

кінетичне й письмове мовлення. Діалог, монолог, полілог як основні форми зовнішнього усного мовлення. Письмове мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Психолінгвістична характеристика письма і читання як видів мовленнєвої діяльності. Види й форми письмового мовлення. Три умовних рівні в структурі процесу письма: психологічний, психофізіологічний, лінгвістичний. Характеристика психологічного рівня (виникнення мотиву, наміру письмового мовлення, створення задуму й загального змісту, а також регуляція діяльності й контроль за виконуваними в процесі письма діями). Психофізіологічний рівень: процеси звукорозрізнення, операції акустичного й кінестетичного аналізу звуків, слів. Перекодування зі звуків на букви й потім на комплекс рухів руки, що відповідає написанню букви. Лінгвістичний рівень: переклад внутрішнього змісту в лексико-морфологічні й синтаксичні одиниці (слова й фрази). Внутрішнє мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Праці Л.С.Виготського, О.О.Леонтьєва, П.Я.Гальперіна й наукове дослідження проблем внутрішнього мовлення. Особливості структури та семантики внутрішнього мовлення. Теорія М.І. Жинкіна про кодові одиниці внутрішнього мовлення.

Психолінгвістичні теорії процесу породження та сприйняття мовлення. Модель механізму породження мовленнєвого висловлювання за О.О. Леонтьєвим. Психолінгвістична теорія породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи. Концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення. Механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання. Загальна психолінгвістична модель процесу сприйняття і розуміння мовленнєвого висловлювання. Моделі процесу сприйняття мовлення, запропоновані Ч.Осгудом та Л.С.Цветковою. Сприйняття мовного висловлення як процес декодування інформації. Два основних рівні сприйняття мовлення: фізіологічний (сенсорний) і психологічний (перцептивний). Характеристика процесів, що відбуваються на сенсорному рівні. Психологічний рівень сприйняття мовлення, його основні фази. Процес розуміння слів. Умови адекватного вибору значення: частотність й опора на мовний контекст. Закономірності розуміння фраз. Значення ідеї М. Хомського про "граматику, що породжує," для розробки проблеми розуміння фрази в психолінгвістиці. Поверхневі й глибинні синтаксичні структури, випадки їхнього збігу й розбіжності. Психологічна основа метафори й особливості її розуміння. Розуміння тексту як процес переходу від аналізу системи загальних значень мовного висловлення до сприйняття внутрішнього змісту, підтексту й мотивів. Закономірності процесу сприйняття тексту: механізм "впливу змістів", виділення значеннєвих ядер і аналіз через синтез. Імовірнісний підхід до розуміння повідомлення. Залежність розуміння підтексту від рівня розвитку абстрактного логічного мислення, від емоційної тонкості людини, від його здатності до емпатії, а також від обсягу його знань про дійсність, характеру його особистого досвіду тощо.

Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі. Онтогенез мовної здатності як складна взаємодія, з одного боку, процесу спілкування дорослих з дитиною, з іншого боку — процесу розвитку предметної й пізнавальної діяльності дитини. Періодизація мовленнєвого розвитку. Характеристика послідовних етапів мовленнєвого розвитку в дитячому віці. Розвиток функцій і форм мовлення: диференціація функцій як основа мовного онтогенезу. Шлях від ситуативного до контекстного мовлення. Диференціація мовлення для себе й мовлення для інших. Езопове мовлення. Принцип системної диференціації в розвитку структури розуміння й породження мовлення. Дословесний період розвитку мовлення. Розвиток фонетичної й фонематичної сторін мовлення. Розвиток значення слів. Розвиток граматичного ладу мовлення. Лінгвістичні ігрові патерни, що використовують діти. Загальні психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми. Значення вивчення дитячого мовлення для теорії мовної діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Тема 1. Психолінгвістика та її місце серед когнітивно-інформаційних наук	14	2	2				10						
Тема 2. Мовленнєва діяльність як специфічний вид діяльності людини	14	2	2				10						
Тема 3. Види та зміст мовленнєвої діяльності	14	2	2				10						
Тема 4. Основні способи реалізації мовленнєвої діяльності	12	2	2				8						
Тема 5. Психолінгвістичні і теорії процесу породження та сприйняття мовлення	18	4	4				10						
Тема 6. Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі	20	4	4				12						
Разом за змістовим модулем 1	90	16	14				60						
Усього годин	90	16	14				60						

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема: Психолінгвістика: теорія мовленнєвої діяльності

Лекційні модулі

№ п/п	Тема
1.	Психолінгвістика та її місце серед когнітивно-інформаційних наук. Поняття психолінгвістики. Напрямки діяльності психолінгвістики. Загальна та часткові психолінгвістики. Тенденції розвитку вітчизняної психолінгвістики: методологічний огляд проблем.
2.	Мовленнєва діяльність як специфічний вид діяльності людини Визначення поняття «мовленнєва діяльність». Основні положення психолінгвістичної теорії мовленнєвої діяльності. Загальна структура мовленнєвої діяльності. Психологічні механізми мовленнєвої діяльності.
3.	Види та зміст мовленнєвої діяльності Говоріння, слухання, письмо і читання як основні види мовленнєвої діяльності. Предметний (психологічний) зміст мовленнєвої діяльності. Операційна структура мовленнєвої діяльності. Специфічні особливості мовленнєвої діяльності.
4.	Основні способи реалізації мовленнєвої діяльності Основні форми зовнішнього усного мовлення. Психолінгвістична характеристика письма і читання як видів мовленнєвої діяльності. Внутрішнє мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Особливості структури та семантики внутрішнього мовлення. Кодові одиниці внутрішнього мовлення.
5.	Психолінгвістичні теорії процесу породження та сприйняття мовлення Модель механізму породження мовленнєвого висловлювання за О.О. Леонтьєвим. Психолінгвістична теорія породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи. Концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення. Механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання.
6.	Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі Періодизація мовленнєвого розвитку. Характеристика послідовних етапів мовленнєвого розвитку в дитячому віці. Лінгвістичні ігрові патерни, що використовують діти. Загальні психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми.

Практичні модулі

№ п/ п	Тема
1.	Сучасна психолінгвістика: її особливості та взаємозв'язок із спорідненими науковими галузями. Психолінгвістика як міждисциплінарна наука. Предмет та об'єкт психолінгвістики. Загальна та часткові психолінгвістики. Основні методологічні принципи психолінгвістики. Зв'язок психолінгвістики з психологією. Психолінгвістика як лінгвістична дисципліна.
2.	Мовленнєва діяльність як особливий вид діяльності людини. Поняття «мовленнєва діяльність» у психолінгвістиці. Основні положення теорії мовленнєвої діяльності. Загальна структура мовленнєвої діяльності. Фази (етапи) мовленнєвої діяльності. Психологічні механізми мовленнєвої діяльності.
3.	Способи реалізації мовленнєвої діяльності. Види мовленнєвої діяльності. Предмет, засоби, знаряддя, продукт, результат як елементи предметного змісту мовленнєвої діяльності. Операційна структура мовленнєвої діяльності. Специфічні особливості мовленнєвої діяльності.
4.	Способи реалізації мовленнєвої діяльності. Зовнішнє мовлення як спосіб формування й формулювання думки й передачі інформації. Основні варіанти усного мовлення. Основні форми зовнішнього усного мовлення. Письмове мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Психолінгвістична характеристика письма і читання як видів мовленнєвої діяльності. Внутрішнє мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності. Структура та семантика внутрішнього мовлення. Кодові одиниці внутрішнього мовлення.
5.	Процес породження та сприйняття мовлення: психолінгвістичний аспект. Проблема породження мовлення у психолінгвістиці. Етапи (або «фази») процесу породження мовленнєвого висловлювання (за О.О. Леонтьєвим). Психолінгвістична теорія породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи. Концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення. Механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання.
6.	Формування мовленнєвої діяльності в онтогенезі Формування мовної діяльності в онтогенезі як предмет спеціального дослідження. Періодизація мовленнєвого розвитку. Характеристика етапів мовленнєвого розвитку в дитячому віці. Загальні психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми. Лінгвістичні ігрові патерни, що використовують діти.

Модулі самостійної роботи

1. **Історичні передумови психолінгвістики.** Античний період. Період Середньовіччя (V-XIV ст.). Нові часи (XVII-XIX ст.). Офіційне становлення психолінгвістики (XX ст.). Л.В.Виготський як один із зачинателів психолінгвістики.

2. **Тенденції в сучасній лінгвістиці.** Психолінгвістика та особистість. Етнос та психолінгвістика. Культура та психолінгвістика.

Література

1. Белянин В.П. Психолінгвістика: Учебно-метод. пособие / Российская академия образования; Московский психолого-социальный ин-т. – М.: Флинта, 2003. – 227 с.
2. Горелов И. Н. Избранные труды по психолінгвістике. – М.: Лабиринт, 2003. – 317 с.
3. Загнітко А., Михальченко М. Основи психолінгвістики: науково-навчальне видання. – Донецьк: ДонДУ, 2008. – 233 с.
4. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Вступ до психолінгвістики. – Острог: Нац. ун-т "Острозька академія", 2002. – 168 с.
5. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.
6. Коломійцева О. А. Навчальний посібник до спецкурсу "Психолінгвістика" / Київський держ. лінгв. ун-т. – К., 1999. – 131с.
7. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. – М.: Смысл, 2005. – 288 с.
8. Психолінгвістика в очерках и извлечениях: Хрестоматия: для студ. вузов / В. К. Радзиховская (общ.ред.), Л.Х. Головенкина (авт.-сост.). –М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 461с.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань тощо).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному, письмовому і тестовому контролю (тестові завдання додаються).

Підсумкова тека

Критерії оцінювання

Національна шкала	Шкала ECTS	Критерії
Відмінно	A	Зміст відповіді (усної чи письмової) відповідає темі (питанню). Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу, наявність самостійних міркувань і висновків. Відповідь містить необхідні структурні частини; дотримані усі вимоги щодо усного чи письмового мовлення. На додаткові запитання дано повні, аргументовані та правильні відповіді.
Добре	B	Зміст відповіді відповідає темі. Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу. Відповідь містить необхідні структурні частини; дотримані усі вимоги щодо їх змісту, але в оформленні є незначні недоліки. На додаткові запитання дані повні відповіді з незначними неточностями.

	C	Зміст відповіді відповідає темі. Належний рівень логічності та доказовості викладу матеріалу. Відповідь містить необхідні структурні частини; дотримані вимоги щодо їх змісту, але відповідь студента має незначні неточності та недоліки. На додаткові запитання були дані недостатньо повні та не завжди правильні відповіді.
Задовільно	D	Зміст відповіді має незначні відхилення від теми. Слабка доказовість чи нелогічність викладу матеріалу. Відповідь містить необхідні структурні частини; але дотримані не усі вимоги щодо їх змісту та оформлення. Виступ пройшов на посередньому рівні, студентом побудована відповідь зі значними неточностями і не була структурована. На додаткові запитання були дані недостатньо повні та не завжди правильні відповіді.
	E	Зміст відповіді має незначні відхилення від теми. Слабка доказовість чи нелогічність викладу матеріалу. У дотриманні вимог щодо змісту та оформлення є значні порушення. Студентом дана неструктурована відповідь. Відповіді на додаткові запитання – недостатньо повні та, у більшості випадків, неправильні.
Незадовільно	FX	Зміст відповіді не відповідає темі (питанню) або має суттєві відхилення. Логічність і доказовість викладу матеріалу відсутні. Відповідь не містить усі необхідні структурні частини й у дотриманні вимог щодо їх змісту та оформлення є значні порушення. На додаткові питання були дані неправильні відповіді.
	F	Відповідь не дана.

Методи контролю: усний, письмовий (тестові завдання).

Питання для модульного контролю

1. Психолінгвістика як міждисциплінарна наука.
2. Предмет та об'єкт психолінгвістики.
3. Загальна та часткові психолінгвістики.
4. Основні методологічні принципи психолінгвістики.
5. Зв'язок психолінгвістики з психологією та лінгвістикою.
6. Поняття «мовленнєва діяльність» у психолінгвістиці.
7. Основні положення теорії мовленнєвої діяльності.

8. Структура мовленнєвої діяльності.
9. Психологічні механізми мовленнєвої діяльності.
10. Види мовленнєвої діяльності.
11. Специфічні особливості мовленнєвої діяльності.
12. Основні варіанти усного мовлення.
13. Основні форми зовнішнього усного мовлення.
14. Письмове мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності.
15. Внутрішнє мовлення як особливий вид мовленнєвої діяльності.
16. Проблема породження мовлення у психолінгвістиці.
17. Психолінгвістична теорія породження мовлення в концепції вітчизняної психолінгвістичної школи.
18. Концепції процесів сприйняття і розуміння мовлення.
19. Механізм змістового сприйняття мовленнєвого висловлювання.
20. Періодизація мовленнєвого розвитку.
21. Характеристика етапів мовленнєвого розвитку в дитячому віці.
22. Загальні психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми.

Тестові завдання

I варіант

1. Предметом дослідження психолінгвістики є:

- 1) людське мислення як психофізіологічний процес;
- 2) мовленнєва діяльність як специфічно людський вид діяльності;
- 3) система мовних засобів, що використовуються у мовному спілкуванні.

2. Хто вперше при вивченні мовлення застосував експеримент:

- 1) Аристотель;
- 2) Платон;
- 3) Демокріт.

3. Вказівки на комунікативних характер мовлення, на провідну роль великих мовних одиниць (у сучасному розумінні – речення й текст) у функціонуванні мови знаходимо в дослідженнях:

- 1) античних вчених;
- 2) учених Середньовіччя;
- 3) учених епохи Відродження.

4. Одним із засновників індивідуально-психологічного напрямку вивчення мови був:

- 1) В.Вундт;
- 2) Г.Штейнталь;
- 3) В.Гумбольдт.

5. Хто є автором книги «Думка і мова»(1892) та твердження, що «мова – основний спосіб мислення, творча діяльність, яка організує думку»:

- 1) І.Бодуен де Куртене;
- 2) Ф. де Соссюр;
- 3) О.Потебня.

6. Психолінгвістика дитячого мовлення досліджує:

- 1) індивідуально-психологічні особливості мовної особистості;
- 2) процеси становлення мовної особистості в онтогенезі;
- 3) факти й рівні мовної свідомості.

7. Основні ознаки мовленнєвої діяльності:

1) предметність діяльності, цілеспрямованість, умотивованість, ієрархічна організація діяльності, фазна організація діяльності;

2) всебічний аналіз ситуації, в якій повинна відбутися діяльність, та ухвалення рішення здійснювати або не здійснювати діяльність, вибір оптимальних для даної ситуації засобів;

3) планування діяльності, виконання відповідних дій та операцій, контроль за здійснюваною діяльністю та її корекція.

8. Який механізм мовленнєвої діяльності забезпечує розумовий аналіз як змістовної складової мовлення (у першу чергу), так і її структурної організації та мовного оформлення:

- 1) механізм осмислення;

- 2) механізм мовної пам'яті;
- 3) механізм складання слів.

9. За характером мовного спілкування мовленнєва діяльність поділяється на види:

- 1) рецептивні та продуктивні;
- 2) реактивні та ініціальні;
- 3) що реалізують усне і письмове спілкування.

10. За характером виконуваної в процесі спілкування ролі види мовленнєвої діяльності поділяються на:

- 1) монолог, діалог, полілог;
- 2) реактивні та ініціальні;
- 3) рецептивні та продуктивні.

11. Психологічний зміст мовленнєвої діяльності визначається такими елементами:

- 1) предмет, засоби, знаряддя, продукт, результат;
- 2) предметність діяльності, цілеспрямованість, умотивованість, ієрархічна організація діяльності, фазна організація діяльності;
- 3) планування діяльності, виконання відповідних дій та операцій, контроль за здійснюваною діяльністю та її корекція.

12. Особливість мовленнєвої діяльності, що відрізняє її від інших видів діяльності людини, полягає:

- 1) в наявності складної операційної структури;
- 2) в обов'язковій біполярності (дві особи, що її здійснюють);
- 3) в особливому характері її знарядь, у якості яких виступають знаки мови.

13. За характером спрямованості мовлення виділяються:

- 1) експресивна й імпресивна форми мовлення;
- 2) усне, кінетичне та письмове мовлення;
- 3) вербальне кодифіковане та некодифіковане мовлення.

14. Чим обумовлене існування таких форм мовлення, як повсякденне, офіційне, професійне, сценічне тощо:

- 1) психологічною специфікою;
- 2) соціальною специфікою;
- 3) лінгвістичною специфікою.

15. Яка форма зовнішнього усного мовлення є найбільш складною:

- 1) діалог;
- 2) полілог;
- 3) монолог.

16. Згідно концепції якого дослідника чітко протиставляються один одному такі поняття, як «власне внутрішнє мовлення», «внутрішнє проказування» і «внутрішнє програмування мовного висловлення»:

- 1) Л.Вигодський;
- 2) О.Леонт'єв;
- 3) П.Гальперін.

17. Яка форма внутрішнього мовлення припускає наявність схованої мовленнєво-рухової активності органів артикуляції, що імітує процеси, які відбуваються при зовнішньому мовленні:

- 1) власне внутрішнє мовлення;
- 2) внутрішнє проказування;
- 3) внутрішнє програмування мовного висловлення.

18. На якому етапі породження мовленнєвого висловлення вперше відбувається виділення теми й реми майбутнього висловлення та їхня диференціація:

- 1) етап мотивації;
- 2) етап внутрішнього програмування;
- 3) етап задуму.

19. Щоб адекватно сприйняти мовне висловлення, людині необхідно побудувати його синтаксичну модель, повністю або принаймні частково відповідної моделі, що використовується іншим суб'єктом МД (мовцем) у процесі породження мовлення — це основне положення концепції сприйняття мовлення, розробленої...:

- 1) М. Халле й К. Стивенсом;
- 2) Л. Зіндером і А. Штерн;
- 3) І. Зимовою та Л. Цвєтковою.

20. На якому рівні процесу сприйняття мовлення реалізуються операції вибору потрібного значення кожного слова, визначається загальне значення цілих словосполучень; ці значення співвідносяться між собою, на основі чого слухач (читач) «виходить» на встановлення загального предметного значення речення:

- 1) сенсо-моторний рівень
- 2) лінгвістичний рівень;
- 3) психологічний рівень.

21. Онтогенез мовної здатності — це...:

- 1) складна взаємодія, з одного боку, процесу спілкування дорослих з дитиною, з іншого боку — процесу розвитку предметної й пізнавальної діяльності дитини;
- 2) спроба виявити загальні закономірності оволодіння дитиною мовою й навичками мовної діяльності;
- 3) процес формування мовної діяльності (і відповідно засвоєння системи рідної мови) в онтогенезі.

22. Коли складається «синтагматична організація» мовлення: поява «протоголосного» і «протоприголосного», відбувається поділ потоку мовлення на складові кванти, що свідчить про формування в дитини фізіологічного механізму утворення складів:

- 1) період агукання;
- 2) період белькіту;
- 3) дограматичний період.

23. На якому етапі мовного онтогенезу активний словник дітей досягає 3-4 тисячі слів, формується більш диференційоване вживання слів відповідно до їх значень; діти опановують навички словозміни й словотвору:

- 1) переддошкільний;
- 2) дошкільний;
- 3) шкільний.

24. Основний зміст якої з теорій засвоєння мови полягає в тому, що дитина, маючи вроджену здатність до символізації і одержуючи від дорослих матеріал тої або тої мови, «переробляє» його й у міру розвитку активно й значною мірою самостійно засвоює низку систем «дитячого» мовлення, що змінюють одна одну, поступово наближаючи їх до системи мови дорослих:

- 1) теорія наслідування;
- 2) теорія вроджених мовних знань;
- 3) соціо-біологічна теорія.

25. Яку загальну «стратегію» використовує дитина при засвоєнні мови:

- 1) від великих мовних одиниць до «дрібних», а не навпаки;
- 2) від «дрібних» мовних одиниць до великих, а не навпаки;
- 3) засвоює якийсь один компонент мови, потім переходить до іншого.

II варіант

1. Найважливішим об'єктом дослідження психолінгвістики є:

- 1) суб'єкт мовленнєвої діяльності;
- 2) процес оволодіння мовою;
- 3) об'єкт мовленнєвої діяльності.

2. Мовлення вивчалось суто раціонально, без врахування поведінки конкретних людей чи соціальних груп:

- 1) античними вченими;
- 2) ученими Середньовіччя;
- 3) ученими епохи Відродження.

3. Авторами однієї з перших праць у галузі вивчення законів природних мов «Загальної раціональної граматики» (1660):

- 1) Д. Херрис та Е. Кондильяк;
- 2) А. Арно та К. Лансло;
- 3) Н. Бозе та С. де Марсе.

4. Кому належить ідея визначення мовлення як мовленнєвої діяльності та розуміння мови як ланки, що поєднує соціум і людину:

- 1) В. Гумбольдту;
- 2) Г. Штейнталу;
- 3) В. Вундту.

5. Хто ввів у науку важливе з психологічної точки зору розмежування механізму (мовленнєвої організації людини) і процесу (мовленнєвої діяльності):

- 1) О. Потебня;
- 2) Ф. де Соссюр;

3) Л.Щерба.

6.Розуміння внутрішньої психологічної організації процесу породження мовлення як послідовності взаємопов'язаних фаз діяльності належить:

- 1) Л.Виготському;
- 2) О. Леонтєву;
- 3) Л. Щербі.

7.Загальна психолінгвістика досліджує:

- 1) оптимізацію комунікативних процесів і комунікативного впливу;
- 2) факти й рівні мовної свідомості, які характерні всім носіям певної етномови;
- 3) індивідуально-психологічні особливості мовної особистості.

8.Який етап (фаза) мовленнєвої діяльності передбачає орієнтацію суб'єкта МД у наступних «питаннях»: «з ким», «де», «коли», «протягом якого проміжку часу» буде здійснюватися (або вже відбувається) МД:

- 1) мотивація;
- 2) реалізація плану(виконання й одночасна регуляція);
- 3) планування, програмування й мовної організації.

9.За спрямованістю здійснюваною людиною мовної діяльності на сприйняття або видачу виділяються такі види мовленнєвої діяльності:

- 1) реактивні та ініціальні;
- 2) рецептивні та продуктивні;
- 3) що реалізують усне і письмове спілкування.

10. До основних форм усного експресивного мовлення, які можна визначити загальним поняттям «спонтанне мовлення», належать:

- 1) монолог, діалог, полілог;
- 2) говоріння, слухання;
- 3) слухання, читання.

11.Мовленнєва навичка – це ...:

- 1) одна зі складових діяльності людини, що співвідноситься з об'єктивно-предметними умовами досягнення цілей діяльності;
- 2) мовна дія або операція, здійснювана за оптимальних параметрів (несвідомість, відповідність нормі, стійкість тощо);
- 3) основний елемент предметного змісту мовленнєвої діяльності, що який визначає сам характер діяльності (зокрема, вид, форму реалізації та ін.).

12. За характером використовуваних знаків форми мовлення поділяються на:

- 1) діалогічне, монологічне та групове мовлення;
- 2) усне, кінетичне та письмове мовлення;
- 3) вербальне кодифіковане та некодифіковане мовлення.

13. Первинною за походженням формою зовнішнього усного мовлення є:

- 1) діалог;
- 2) полілог;
- 3) монолог.

14. Що є основною умовою комунікативності мовлення:

- 1) експресивність;
- 2) зв'язність;

3) інформативність.

15. Завжди контекстне мовлення, що характеризується як усвідомлений і довільний процес, одиницею якого його є монологічне висловлення — це...:

- 1) усне мовлення;
- 2) письмове мовлення;
- 3) вербальне кодифіковане та некодифіковане мовлення.

16. Неусвідомлювана побудова певної схеми, на основі якої надалі породжується мовне висловлення — це...:

- 1) власне внутрішнє мовлення;
- 2) внутрішнє проказування;
- 3) внутрішнє програмування мовного висловлення.

17. За чією концепцією процес породження мовленнєвого висловлення включає п'ять послідовних, взаємозалежних етапів (або «фаз»):

- 1) О.Леонт'єв;
- 2) І.Зимова;
- 3) Ч.Осгуд.

18. Переклад складеної значеннєвої програми із суб'єктивного (індивідуального) коду на об'єктивний (загальноживаний) мовний код відбувається на:

- 1) лінійному етапі лексико-граматичного розгортання висловлення;
- 2) нелінійному етапі лексико-граматичного розгортання висловлення;
- 3) етапі внутрішнього програмування висловлення.

19. За чією моделлю, процес сприйняття мовлення має три взаємодіючих рівні його структурної організації — сенсо-моторний, лінгвістичний та психологічний рівні:

- 1) Ч.Осгуд;
- 2) Л.Цветкова;
- 3) І.Зимова.

20. Який рівень процесу сприйняття мовлення включає сприйняття й аналіз інтонаційної й стилістичної побудови висловлення, зіставлення його з жестами й мімічними реакціями мовця, аналіз значеннєвого значення висловлення в «контексті» попереднього мовлення:

- 1) сенсо-моторний рівень
- 2) лінгвістичний рівень;
- 3) психологічний рівень.

21. Промовляння сполучень звуків, які відповідають складу, і продукування різних за об'ємом і структурою складових рядів — це...:

- 1) агукання;
- 2) белькіт;
- 3) наслідування.

22. Який період характеризується підвищеною увагою дитини до мовлення навколишніх, помітно зростає його мовна активність; уживані дитиною слова найчастіше «багатозначні», «семантично поліфонічні»:

- 1) домовленнєвий період;
- 2) період первинного засвоєння мови;
- 3) період засвоєння граматики.

23. За якою з теорій засвоєння мови суспільство відіграє лише роль свого роду «поштовху» або «активатора» в «запуску» мовного механізму:

- 1) теорія наслідування;
- 2) теорія вроджених мовних знань;
- 3) соціо-біологічна теорія.

24. Який з чинників, що спонукають дитину опанувати мовою, є основним:

- 1) природне прагнення дитини до спілкування;
- 2) протиріччя між системою й нормою мови дорослих та дітей;
- 3) задоволення різноманітних потреб (біологічних і соціальних).

25. Діти, що засвоюють мову за аналітичним типом, звичайно:

- 1) говорять небагато, частіше використовують нерозгорнуті висловлення, але із самого початку намагаються говорити правильно;
- 2) говорять багато, широко використовують розгорнуті висловлення й мало стежать за їхньою мовною формою;
- 3) «сполучають» два зазначені типи засвоєння мови.

Тематика рефератів

1. Мова і мислення.
2. Мова і ментальність.
3. Мова тварин.
4. Гіпотези про походження мовлення.
5. Моделі й механізми відтворення мовлення.
6. Внутрішнє мовлення як знаряддя мислення.
7. Механізми сприймання мовлення.
8. Сприйняття мовного висловлення як процес декодування інформації.
9. Текст як вища одиниця мовленнєво-мислительної діяльності.
10. Закономірності процесу сприйняття тексту: механізм "впливу змістів", виділення значеннєвих ядер і аналіз через синтез.
11. Поняття мовної картини світу.
12. Мовна особистість і національний характер.
13. Структура мовної особистості.
14. Етнокультурні дослідження мовної свідомості.
15. Основні моделі семантичної пам'яті.
16. Різні підходи до проблеми ментального лексикона.
17. Слово і його семантична будова.
18. Механізми впізнавання слів і пошуку їх у пам'яті.
19. Функціонування слова у свідомості людини.
20. Різні підходи до проблеми значення слова: асоціативний, параметричний, ситуаційний та інші підходи до значення слова.
21. Основні особливості сприйняття мовлення на слух.
22. Основні особливості сприйняття письмового мовлення.
23. Роль слова в розумінні тексту
24. Кількісні і якісні розбіжності між чутним і почутим при сприйнятті мовлення на слух.
25. Слухання як вид мовленнєвої діяльності.
26. Роль мовлення в функціонуванні психічних процесів.
27. Психолінгвістичні основи мовленнєвого впливу.
28. Що таке НЛП?
29. Техніки НЛП, які можна використати з метою впливу
30. Мовленнєва комунікація: види, функції, моделі, засоби.
31. Психотехнічні вправи для розвитку комунікабельності
32. Мовленнєва психодіагностика.
33. Мовленнєва психокореляція.
34. Психолінгвістика: код імені.
35. Розвиток функцій і форм мовлення: диференціація функцій як основа мовного онтогенезу.
36. Розвиток значення слова в онтогенезі.
37. Психолінгвістичні закономірності засвоєння мови дітьми.
38. Програми вивчення розвитку мовлення дитини.

Рекомендована література

Основна література

1. Белянин В.П. Психолінгвістика: Учебно-метод. пособие. – М.: Флінта, 2003. – 227 с.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 2001. – 368 с.
3. Горелов И. Н. Избранные труды по психолінгвістике. – М.: Лабиринт, 2003. – 317 с.
4. Загнітко А., Михальченко М. Основи психолінгвістики: науково-навчальне видання. – Донецьк: ДонДУ, 2008. – 233 с.
5. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Вступ до психолінгвістики. – Острог: Нац. ун-т "Острозька академія", 2002. – 168 с.
6. Засекіна Л.В., Засекін С.В. Психолінгвістична діагностика. – Луцьк: РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 188 с.
7. Коломійцева О. А. Навчальний посібник до спецкурсу "Психолінгвістика" / Київський держ. лінгв. ун-т. – К., 1999. – 131с.
8. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. – М.: Смысл, 2005. – 288 с.
9. Леонтьев А.А. Психология общения: Пособие для доп. образования: 2-е изд. – М.: Смысл, 1997. – 365 с.
10. Навчально-методичні матеріали до курсу "Основи психосемантики та психолінгвістики" / Київський національний лінгвістичний ун-т / О.М. Лозова (уклад.). – К.: Видавничий центр КНЛУ, 2002. – 21с.
11. Панкратов В. Н. Манипуляции в общении и их нейтрализация: Практическое руководство. – М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2000. – 208с.
12. Психолінгвістика в очерках и извлечениях: Хрестоматия: для студ. вузов / В. К. Радзиховская (общ.ред.), Л.Х. Головенкина (авт.-сост.). –М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 461с.
13. Румянцева И.М. Психология речи и лингвопедагогическая психология. – М.: PerSe (Логос), 2004. – 316 с.
14. Сапрыгина Н. В. Психолінгвістика диалога. – О., 2003. – 328с.
15. Слобин Дэн. Психолінгвістика. – 2.изд., стер. – М., 2003. – 350с.
16. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием. / Пер. с англ; науч. ред. Я. Н. Засурский.– М.: Мысль, 1980.– 326 с.
17. Энциклопедическое пособие по психоанализу, а также психолінгвістике, общему языкознанию / Луганский гос. педагогический ун-т им. Тараса Шевченко / А. А. Зеленко (сост.). – Луганск: Альма-матер, 2003. – 284с.

Додаткова література

1. Ахманова О.С. О психолінгвистике. – М.: Изд-во МГУ, 1958. – 64 с.
2. Бадмаев Б.Ц., Малышев А.А. Психология обучения речевому мастерству. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – 224 с.
3. Жинкин Н.И. Речь как проводник информации.– М.: Наука, 1982.–157с.
4. Залевская А.А. Введение в психолінгвистику. – М.: Рос. гос. гуман. ун-т, 2000. – 382 с.
5. Засекина Л.В. Дискурсивная психология в парадигме когнитивной науки // Вісник Харківського національного університету. – 2001. – № 520. – Вип. 3. – С. 69-73.
6. Карасик В.И. Язык социального статуса. – М.: Ин-т языкознания РАН; Волгоград: Волгоградский гос. пед. ин-т, 1992. – 330 с.
7. Карасик В.И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс. – М.: Гнозис, 2004. – 326 с.
8. Карп'юк М.Д. Текст з позиції психолінгвістичного та синергетичного підходів / Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. – 2006. – №9. – С. 154-159.
9. Ключев Е.В. Речевая коммуникация.– М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 320 с.
10. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності: Монографія / Одеський на. ун-т ім. І.І. Мечнікова; Відп. Ред. О.В. Александрова. – Одеса: Чорномор'я, 2007. – 156 с.
11. Конева Е. В. Психология общения: Учебное пособие. – Ярославль, 1992.–192с.
12. Красных В.В. Основы психолінгвистики и теории коммуникации. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2001. – 270 с.
13. Кубрякова Е.С. Номинативный аспект речевой деятельности. – М.: Наука, 1986. – 158с.
14. Леонтьев А.А. Психолінгвистические единицы и порождение речевого высказывания. – М.: Наука, 1969. – 307 с.
15. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
16. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. – К.: Світогляд, 2005. – 315 с.
17. Питання психології мислення і мови // Наук. зап. НДІ психології. – К.: Рад. шк., 1959. – Т.13. – 210 с.
18. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: Монографія / Л.О. Калмикова, Н.В. Марченко, С.Д. Дем'яненко, Л.А. Порядченко; За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К.: ПП Медведєв, 2007. – 304 с.
19. Розин В. Семиотические исследования. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2001. – 256 с.
20. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. – К.: Київський національний університет, 2002. – 392 с.

21. Сорокин Ю.А. Введение в этнопсихолінгвістику: Учебное пособие / Под ред. С.А. Борисовой. – Ульяновск, УлГУК, 1998. – 138 с.
22. Соснин В.А., Лунёв П.А. Учимся общению: взаимопонимание, взаимодействие, переговоры. Тренинг. – М., 1999. – 244с.
23. Холод О.М. Нооцентризм як нова методологія психолінгвістики // Матеріали I міжнародного симпозиуму «Світ лінгвістики», 15-16 квітня 2008 року. – Кривий Ріг: Міжнародний дослідний центр «Людина: мова, культура, пізнання», 2008. – С. 20-31.
24. Холод О.М. Психолінгвістический аспект анализа проблем взаимосвязи масс-медиа и гражданского общества // Масс-медиа и гражданское общество: Монография / А.С. Лобанова, А. Бартошек, С. Михальчик и др. / Под ред. А.М. Холода. – Кривой Рог: Международный исследовательский центр «Человек: язык, культура, познание», 2008. – С. 39-130.
25. Чепелева Н.В. Идентичность личности в контексте психологической герменевтики // Актуальні проблеми психології: Психологічна герменевтика. – К.: Міленіум, 2006. – Т.2 (4). – С. 5 – 16.
26. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч. посіб.– 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Вікар, 2002. – 223с
27. Юдин Е.Г. Системный подход и принцип деятельности: методологические проблемы современной науки. – М.: Наука, 1978. – 392 с.

WEB-ресурси

1. <http://psychological.ucoz.ua/publ/55-1-0-218>
2. Залевская А.А. Введение в психолінгвістику. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 2000. – 382 с. Режим доступа: <http://elenakosilova.narod.ru/studia/zalevskaya.htm>
3. Книги сектора психолінгвістики Института языкознания РАН. Режим доступа: http://iling-ran.ru/beta/publications/psycholinguistics_books
4. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. – М.: Смысл, 2005. – 288 с. Режим доступа: <http://mexus.ru/osnovy-psiholingvist.html>
5. Психолінгвістика. Науково-теоретичний збірник: архів номерів.Режим доступа: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Psyholing/index.html

Зміни та доповнення до робочої програми _____ н.р.

Протокол № ___ від «___» _____ р. Протокол № ___ від «___» _____ р.

Завідувач кафедри _____ Голова НМР факультету _____

_____ н.р.

Протокол № ___ від «___» _____ р. Протокол № ___ від «___» _____ р.

Завідувач кафедри _____ Голова НМР факультету _____